

Sosyal Hizmet Öğrencilerinde Sosyodemografik Değişkenler ve Empatinin Yaşlı Ayrımcılığına Etkisi

The effect of sociodemographic variables and empathy on ageism in social work students

Abdullah IŞIK¹, Ahmet TÜRK^{2*}

¹ Doç.Dr. – Sinop Üniversitesi- Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sinop, Türkiye – ORCID 0000-0002-5339-2883

² Öğr.Gör.–Sinop Üniversitesi-Türkeli Meslek Yüksekokulu, Çocuk Koruma ve Bakım Hizmetleri Programı, Sinop, Türkiye – ORCID 0000-0001-5782-3794

Sosyal Çalışma Dergisi (2023), 7(2), 128-141

Copyright © 2023 İZU

YAYIN BİLGİSİ	ÖZ
<p>Yayın geçmişi:</p> <p>Gönderilen tarih: 04 Eylül 2023 Kabul tarihi: 17 Aralık 2023 Yayınlanma tarihi: 30 Aralık 2023</p>	<p>Bu araştırma sosyal hizmet öğrencilerinin bazı sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, aile tipi) ve empatinin yaşlı ayrımcılığına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 112'si (%27,3) erkek ve 299'u (%72,7) kadın olmak üzere 411 sosyal hizmet öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması $\bar{x}=21,67\pm 3,32$'dir. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Toronto Empati Ölçeği ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Normal dağılım gösteren veriler, korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin düşük düzeyde yaşlı ayrımcılığına ve yüksek düzeyde empatiye sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyet, sınıf düzeyi, aile tipi ve empati ile yaşlı ayrımcılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde de cinsiyetin, sınıf düzeyinin, aile tipinin ve empati düzeyinin sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığını anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları literatürdeki çalışmalar çerçevesinde tartışılmış ve araştırmanın bulgularından yola çıkarak birtakım öneriler sunulmuştur.</p>
<p>Anahtar kelimeler:</p> <p>Yaşlı ayrımcılığı Empati Gerontoloji</p> <p>Keywords:</p> <p>Ageism Empathy Gerontology</p>	<p>ABSTRACT</p> <p>This study aims to examine the impact of certain sociodemographic variables (gender, class level, family type) and empathy on age discrimination in social work students. A survey model was used in accordance with the purpose of the study. A total of 411 social work students participated in the study, with 112 (27.3%) being male and 299 (72.7%) female. The mean age of the students is $\bar{x}=21.67\pm 3.32$. Data for the study were collected using a Demographic Information Form, the Toronto Empathy Scale, and the Ageism Attitude Scale. Data that showed a normal distribution were analyzed using correlation and multiple linear regression analyses. The analysis revealed that students exhibited a low level of age discrimination and a high level of empathy. A significant negative relationship was found between gender, class level, family type, empathy, and age discrimination. The multiple linear regression analysis also showed that gender, class level, family type, and level of empathy significantly influenced age discrimination in social work students. The study findings were discussed within the context of the existing literature, and several recommendations were made based on the study's results.</p>

1. Giriş

Yaşlanma, canlıların doğumdan başlayıp ölümüne kadar devam eden fizyolojik bir değişim sürecini ifade etmektedir. Yaşlılığın başlangıcı, içinde yaşanan kültür ve toplumsal yapının yaşlılığa yüklediği anlam çerçevesinde değişiklik göstermektedir. Ancak Dünya Sağlık Örgütü (WHO) kronolojik açıdan evrensel bir sınıflama yaparak 65 yaş ve üzerini yaşlılık dönemini olarak tanımlamıştır (WHO, 2015).

Yaşlılık son yıllarda toplumların sıklıkla üzerinde durduğu bir olgudur. Nitekim geçtiğimiz 50 yıl içerisinde özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlı nüfus oranı artmaktadır (Bilir, 2004). Dünyadaki seyrine paralel olarak genel nüfus içerisindeki yaşlı nüfus oranı Türkiye'de de her geçen gün artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yaşlı istatistiklerine göre ülkemizde 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı 2017 yılında %8,5 iken 2022 yılında bu oran %9,9'a yükselmiştir. Buna göre yapılan nüfus projeksiyonlarında Türkiye'de yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında

* Sorumlu yazar e-mail adresi: aturk@sinop.edu.tr

Araştırmada verilerin toplanması aşamasından önce Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 20.03.2023 tarih ve E-57428665-050.01.04-167769 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

%16,3 ve 2060 yılında %22,6 olması beklenmektedir (TÜİK, 2023). Görüldüğü üzere Türkiye her geçen yıl daha da yaşlanan bir ülke haline dönüşmektedir.

Bireyler yaşlılıkla birlikte fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan çeşitli değişimler yaşamaktadır. Bu durum kişilerin sosyal ilişkilerinde azalmalara, fiziksel ve ruhsal işlevlerinde kayıplar yaşamalarına neden olabilmektedir. Yaşlılıkta yaşanan kayıplar son derece örseleyici bir sürecin yaşanmasına neden olurken, bazı dış etmenler bu sürecin daha çok zorlaşmasına neden olabilmektedir. Bunlar arasında özellikle yaşlı bireylere yönelik dışlayıcı tutumlar yer almakta olup bu tutumlar yaşlı bireylerin yaşamlarını son derece derinden etkileyen yaşlı ayrımcılığı kavramın ön plana çıkmasına neden olmaktadır (Tereci vd., 2016).

Yaşlı ayrımcılığı, kişinin yalnızca yaşı nedeniyle bireye yönelik farklı tutum, önyargı ve davranışlarını kapsayan çok boyutlu bir olgudur (Çilingiroğlu ve Demirel 2004; Macnicol 2006). Yaşlanma, toplum üyeleri tarafından yaşamın tüm alanlarında (üretkenlik, verimlilik, bireysellik ve özgürlük) bir bozulma süreci olarak görülmektedir (O'Hanlon ve Brookore 2002). Bu durum yaşlılığa ve yaşlılara yönelik önyargılı yaklaşımların ve olumsuz inanışların gelişmesine neden olabilmektedir (Reed vd., 2006; Vefikuluçay-Yılmaz ve Terzioğlu 2010).

Yaşlı ayrımcılığı, cinsiyet veya ırk ayrımı yapmaksızın yaşlı bireylere karşı ayrımcı davranışlarda bulunma veya yaşlıları aşağılama eğilimini ifade eden bir kavramdır (Palmore, 2004). Bu tür ayrımcılık, olumlu ve olumsuz tutumlar olmak üzere iki ana boyutta ele alınmaktadır (Özdemir ve Bilgili, 2014). Olumlu tutumlar, yaşlı bireylerin bilge ve deneyimli olarak görülmesini, onlara dini ve kültürel değerlere saygı gösterilmesini ve yaşlıların dostça ve saygın kişiler olarak algılanmasını içermektedir. Yaşlı ayrımcılığının olumsuz boyutu ise yaşlılığın ölüm, bağımlılık ve zayıflıkla ilişkilendirilmesi, fiziksel güzellik algısının aşırı önemsenmesi ve yaşlıların genellikle hasta ve sakat olarak görülmesi gibi yanlış inançlara dayanmaktadır (Palmore, 1999). Yaşlı ayrımcılığına dayalı tutum ve inançlar sıklıkla davranışsal belirtilere dönüşebilmektedir. Bu da belirli bir grup insanın yaşlarına bağlı olarak ayrımcılığa ve sosyal dışlanmasına yol açmaktadır. Yaşlı ayrımcılığı yaşlı bireylerde damgalanmışlık hissi oluşturarak bireylerin genel refahını ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Corrigan, 2004).

Yaşlı ayrımcılığı, yaşlı bireylerinin haklarının ihlal edilmesine, onlara karşı haksız muamelelerin yapılmasına yol açabilmektedir. Bu bağlamda hızla artan yaşlı nüfus oranına bağlı olarak yaşlı refahı alanında görev alan meslek elemanlarına duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Buna rağmen yaşlı refahı alanının önemli bileşenlerinden olan hemşire, doktor ve sosyal hizmet uzmanları kariyer hedeflerinde yaşlılık uygulamalarını en alt sıralara yerleştirmektedir (Chonody ve Wang, 2014). Bu noktada özellikle sosyal hizmet, birçok farklı nüfusla çalışma fırsatı bulunan ve çeşitli mesleki uygulamaları içeren bir alan olarak dikkat çekmektedir. Nitekim, yaşlı ayrımcılığıyla mücadelede yaşlı ayrımcılığına yönelik farkındalığın artırılması ve olumsuz tutumların azaltılmasında sosyal hizmet uzmanları danışmanlık, bilinçlendirme, politika geliştirme, destek hizmetleri sunma, kriz yönetimi, vaka yönetimi ve toplulukla çalışma gibi önemli roller üstlenmektedir. Ancak, yaşlılık alanı sosyal hizmette en az tercih edilen uygulama alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Weiss, 2005). Örneğin, Chonody ve Wang (2014) tarafından binden fazla sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan uluslararası bir araştırmada öğrencilerin yalnızca %5,4'ünün mezuniyet sonrası yaşlı refahı alanında çalışmayı istediklerini ortaya konulmuştur. Bununla birlikte yine sosyal hizmet öğrencileriyle yapılan bir başka

araştırmada öğrencilerin gerontolojik sosyal hizmet alanına ilişkin dersler almayı tercih etmedikleri görülmüştür. Araştırmada gerontolojik sosyal hizmet alanına ilişkin ders almak istemeyen öğrencilerin yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Heycox ve Hughes, 2006). Oysaki sosyal hizmet, bireyleri, grupları, aileleri ve toplumu her türlü ayrımcılığa karşı koruma ve savunma görevini üstlenmiş bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2014). Bu noktada geleceğin uygulayıcıları olacak sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı bireylerle çalışırken farklılıklara saygılı ve eşitlikçi tutumlar sergilemesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlar geliştirmelerinde rol oynayan değişkenlerin tespit edilmesi gerekli hale gelmektedir. Gençlerde ve dolayısıyla öğrencilerde ortaya çıkan ayrımcı tutumların ise empati kavramıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir (Ucun vd., 2015).

Empati, başka bireylerin içinde bulunduğu duygusal durumları fark edebilmeyi, düşüncelerini anlayarak tecrübe edebilmeyi ve buna göre uygun yanıtlar sunabilmeyi içeren bir tepki verme biçimidir (Barker, 1999). Ancak genç bireylerin yaşlanmak için henüz çok vakitlerinin olduğunu düşünmeleri ve günün birinde kendilerinin de yaşlanacakları bilincinde olamamaları, onların empatik düşünceler geliştirmelerinin önüne geçebilmektedir (Temiz ve Öztürk, 2019). Buradan hareketle genç yaşta sosyal hizmet öğrencilerinin empatik düşünceler gelişebilmesi için aldıkları eğitimin niteliğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu öğrencilerin içinde buldukları sınıf düzeylerinin bu yaklaşımın gelişimde etkili olduğu söylenebilir. Nitekim empatik tepkiler bireyin eğitimi ile birlikte artış göstermektedir (Dereboy vd., 2005). Erkan ve Duyan (2000) da yaptıkları bir çalışmada sosyal hizmet öğrencilerinin empati becerilerinin aldıkları dört yıllık lisans eğitimi sonucunda artış gösterdiğini vurgulamaktadır.

Yaşlılara yönelik algı ve bakış açısı sosyal ve kültürel özelliklere göre de farklılık göstermektedir (Ceylan ve Sevgili, 2023). Yapılan araştırmalar da gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını empatinin yanı sıra sosyodemografik özelliklerin de etkilediğini ortaya koymaktadır. Zubaroglu-Yanardağ ve arkadaşları (2018) sosyal hizmet öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada kız öğrencilerin yaşlılara karşı daha az ayrımcı tutumda olduklarını ortaya koymuştur. Vefikuluçay (2008) ise üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının erkeklere oranla daha olumlu olduğunu saptamıştır. Gençlerin yaşlılara yönelik tutumları etkileyen bir başka sosyodemografik değişkenin ise içinde yaşanan aile tipi olduğu düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerin yaşlı bireylere karşı tutumlarının incelendiği araştırmalarda aile büyükleriyle (büyükanne, büyükbaba) bir arada yaşayan öğrencilerin yaşlılara karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir (McConatha vd., 2004; Voogt vd., 2008). Yılmaz ve Özkan'ın (2010) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada ise öğrencilerin %43'ünün bir süre büyükanne ve büyükbabaları ile birlikte yaşadıkları ve bu öğrencilerden %64'ünün ileride ebeveynleriyle daha iyi ilgilenebilmek için onlarla beraber yaşamak istedikleri, %74'nün ise mezuniyet sonrası yaşlılarla çalışmak istedikleri tespit edilmiştir.

Yapılan literatür incelemesinde sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları (Birinci, 2021; Ceylan ve Sevgili, 2023; Ceylan ve Öksüz, 2015; Çamur-Duyan vd., 2016; Koca, 2022) ve empatik eğilimleri (Acar ve Apak, 2017; Bölükbaş, 2021; Çetinkaya-Büyükbodur ve Kayma, 2020) ayrı ayrı ele alınmış olup sosyodemografik değişkenler ve empati ile sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda

çalışmaya (Koca, 2022) rastlanmıştır. Buradan hareketle literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması beklenen bu araştırmanın amacı sosyodemografik değişkenler ve empatinin sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı düzeyine etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H₁: Sosyodemografik değişkenler ile yaşlı ayrımcılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

H₂: Empati ile yaşlı ayrımcılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

H₃: Sosyodemografik değişkenler ve empati yaşlı ayrımcılığını anlamlı düzeyde yordamaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Nicel yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışmada genel tarama modellerinden iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığı, var ise gücünü ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2003).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki sosyal hizmet bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. YÖK Atlas (2023) verilerine göre Türkiye'de 3498'u devlet üniversitelerinde 427'si vakıf üniversitelerinde olmak 3925 örgün lisans sosyal hizmet öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmada örneklem hacminin hesaplanmasında $n = N \div (1 + N \times e^2)$ formülü kullanılmıştır (Yamane, 1967). Formüldeki değerler yerine yazıldığında 400 öğrencinin evreni temsil eden örneklem hacmi için yeterli olacağı görülmüştür. Araştırma kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılan 411 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak için araştırmacılar tarafından Kişisel Bilgi Formu ile Toronto Empati Ölçeği ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında sosyal hizmet öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yaşanılan yer, aile tipi, yaşlı bireylerle yaşama deneyimi, yaşlılarla ilgili ders alma durumu) hakkında bilgi sahibi olmak adına araştırmacılar tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur.

Toronto Empati Ölçeği

Spreng ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye adaptasyonu Totan ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinali 8'i olumlu 8'i olumsuz olmak üzere 5'li likert tipinde 16 maddeden oluşmaktadır. Totan ve arkadaşlarının (2012) adaptasyon çalışmasında üç maddenin madde-toplam korelasyonu oldukça düşük olduğu için çıkarılmış, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 13 madde üzerinden yapılmıştır. Tek boyuttan oluşan ölçekten alınan puan arttıkça katılımcıların empati düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı orijinal ölçek için $\alpha=0,85$; adaptasyon çalışması için $\alpha=0,79$ ve bu çalışma için $\alpha=0,81$ olarak hesaplanmıştır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Vefikuluçay (2008) tarafından geliştirilen ölçek, 5'li likert tipinde cevaplanan 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yaşlının yaşamını sınırlama (9 madde), yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık (8 madde) ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık (6 madde) olmak üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçekteki olumlu ayrımcılık boyutunun maddeleri ters puanlanarak toplam olumsuz ayrımcılık puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça bireylerin yaşlılara yönelik ayrımcı tutumları artmaktadır. Vefikuluçay'ın (2008) çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı tüm ölçek için $\alpha=0,80$; yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu için $\alpha=0,70$; yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu için $\alpha=0,70$ ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyutu için $\alpha=0,67$ 'dir. Bu araştırmada ise bu değer sırasıyla $\alpha=0,74$; $\alpha=0,67$; $\alpha=0,79$ ve $\alpha=0,66$ olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada verilerin toplanması aşamasından önce Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 20.03.2023 tarih ve E-57428665-050.01.04-167769 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Google Formlar kullanılarak oluşturulan çevrimiçi ölçme aracı kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırma kapsamında 411 sosyal hizmet lisans öğrencisine ulaşılmıştır.

Araştırmada verilerin analizinde bütün istatistiksel işlemler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada betimleyici ve açıklayıcı istatistikler bir arada kullanılmıştır. Betimleyici istatistikler kapsamında frekans, yüzde, minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma testleri uygulanmıştır. Tablo 1'de de görüldüğü üzere açıklayıcı istatistiklerden önce verilerin normalliği çarpıklık ve basıklık testleriyle analiz edilmiş olup bu değerlerin tüm ölçekler için ± 2 aralığında olduğu ve parametrik testlerden yararlanılabileceği görülmüştür (George ve Mallery, 2010). Araştırma kapsamında değişkenler arası ilişkiler nokta çift serili, Spearman ve Pearson korelasyon katsayılarıyla incelenmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıp yordamadığı, yorduyorsa ne düzeyde yordadığının incelenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılan 411 sosyal hizmet öğrencisinin 112'si (%27,3) erkek ve 299'u (%72,7) kadındır. Öğrencilerin yaş ortalaması $\bar{x}=21,67\pm 3,32$ 'dir. Sosyal hizmet öğrencilerinin 124'ü (%30,2) birinci, 92'si (%22,4) ikinci, 94'ü (%22,9) üçüncü ve 101'i (%24,6) dördüncü sınıftadır. 97'si (%23,6) köy/kasabada, 119'u (%29) ilçede, 119'u (%29) ilde ve 76'sı (%18,5) metropolde yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin 299'u (%72,7) çekirdek aile ve 112'si (%27,3) geniş aile tipine sahiptir. Öğrencilerin 242'si (%58,9) 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerle birlikte yaşama deneyimine sahipken 169'u (%41,1) şimdiye kadar 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerle birlikte yaşamamıştır. Sosyal hizmet öğrencilerinin 164'ü (%36,9) yaşlılarla sosyal hizmet dersi almadığını belirtirken 247'si (%60,1) yaşlı refahına ilişkin ders aldığı ifade etmiştir.

3.2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin empati ve yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin incelenmesi amacıyla betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyal hizmet öğrencilerinin Toronto Empati Ölçeği'nden almış oldukları ortalama puanın $\bar{x}=4,25\pm 0,53$; Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'nden almış oldukları ortalama puanın $\bar{x}=2,28\pm 0,40$ olduğu saptanmıştır. Bulgular, sosyal hizmet öğrencilerinin empati düzeylerinin yüksek, yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	n	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Çarpıklık		Basıklık	
						Statistic	S.H.	Statistic	S.H.
Toronto Empati Ölçeği	411	2,23	5,00	4,25	0,53	-0,83	0,12	0,70	0,24
Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği	411	1,00	3,48	2,28	0,40	0,20	0,12	0,34	0,24

3.3. Değişkenler Arası İlişki ve Yaşlı Ayrımcılığına Etki Eden Faktörler

Araştırmada değişkenler arası ilişki nokta çift serili, Spearman ve Pearson korelasyon katsayılarıyla incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre yaşlı ayrımcılığı ile cinsiyet ($r=-0,210$; $p<0,01$), sınıf ($r=-0,212$; $p<0,01$) ve aile tipi ($r=-0,214$; $p<0,01$) arasında düşük düzeyde; yaşlı ayrımcılığı ile empati ($r=-0,465$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tablo 2: Değişkenler Arası İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Cinsiyet	1				
2. Sınıf	,151**	1			
3. Aile Tipi	,031	,123*	1		
4. Empati	,197**	,125*	,135**	1	
5. Yaşlı Ayrımcılığı	-,210**	-,212**	-,214**	-,465**	1

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Sosyodemografik değişkenler ve empatinin sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analizde cinsiyet, sınıf, aile tipi ve empati bağımsız değişkenler, yaşlı ayrımcılığı bağımlı değişken olarak modele dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{(4,406)}=37,380$; $p<0,05$). Analizde sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı düzeyi üzerinde cinsiyet ($\beta=-0,106$; $p<0,05$), sınıf ($\beta=-0,128$; $p<0,05$), aile tipi ($\beta=-0,139$; $p<0,05$) ve empatinin ($\beta=-0,409$; $p<0,05$) negatif yönde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Bulgulardan erkeklerin, çekirdek aile tipine sahip olanların yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve öğrencilerin sınıf ve empati düzeyleri arttıkça yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin düştüğü sonucuna ulaşılabilir. Analizde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri yordama gücünün $R^2=0,27$ olduğu saptanmıştır. Buna göre sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı düzeylerindeki toplam varyansın %27'si bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 3: Yaşlı Ayrımcılığına Etki Eden Faktörler

Değişkenler	β	t	p	Tolerance	VIF	Durbin-Watson	F	R ²
Cinsiyet	-0,106	-2,432	0,01*	0,945	1,058			
Sınıf	-0,128	-2,951	0,00*	0,956	1,046			
Aile Tipi	-0,139	-3,232	0,00*	0,970	1,031	1,90	37,380	0,27
Empati	-0,409	-9,331	0,00*	0,938	1,066			

*p<0,05

4. Tartışma veya Sonuç

Bu araştırma sosyal hizmet öğrencilerinde sosyodemografik özelliklerin ve empatinin yaşlı ayrımcılığına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada öncelikle betimleyici istatistiklere yer verilmiş olup açıklayıcı istatistiklerle hipotezler test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada elde ilk bulgu, sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin düşük olduğudur. Araştırmanın bulguları literatürdeki sınırlı sayıdaki çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir. Çamur-Duyan ve arkadaşları (2016) tarafından 419 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan araştırmada öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu bir tutum içerisinde oldukları ortaya konulmuştur. Koca'nın (2022) sosyal hizmet öğrencileriyle yaptığı çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin yaşlılara ilişkin tutumlarının olumlu olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte araştırma bulguları farklı alanlardaki öğrencilerle yapılan çalışmaların bulgularıyla da paralellik göstermektedir (Ayoğlu vd., 2013; Erdemir vd., 2011; Temiz ve Öztürk, 2019). Araştırmada elde edilen bulgunun muhtemel nedeninin kültürel faktörler olduğu düşünülmektedir. McConatha ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan çalışmada Türk ve Amerikan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutum ve davranışları incelenmiş; Türk öğrenciler Amerikalı öğrencilerin aksine yaşlılarla vakit geçirmeyi, yaşlı akrabalarını ziyaret etmeyi ve yaşlılara yardım etmeyi sevdiklerini belirtmişlerdir. Nitekim, Türk toplumu geleneksellik ile modernliğin birlikte varlığını devam ettirdiği bir toplum yapısına sahiptir (Temiz ve Öztürk, 2019). Türkiye gibi geleneksel toplulukçu kültürün halen devam ettiği toplumlarda yaşlıların saygınlığı da buna paralel olarak varlığını sürdürmektedir (Oyserman vd., 2002). Ayrıca kültürel açıdan yaşlılar sözüne değer verilen bir fert olarak işlev görmekte, toplumda yeri halen ayrı tutulmakta, yaşlılara sevgi, merhamet ve bağlılık gösterme davranışları toplumumuzda halen daha varlığını korumaktadır (Sari vd., 2020; Özmen, 2013). Bununla birlikte sosyal hizmet eğitiminin de bu bulgunun ortaya çıkmasında önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Sosyal hizmet eğitim süreçlerinde öğrenciler, farklılıklara saygı duymayı, yaşlılarla çalışma ve onlarla iletişim kurmayı, onların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamayı, yaşlı refahının artırılmasına yönelik politika ve uygulamaları içeren dersler almaktadırlar (Mancılık, 2015). Özellikle sosyal hizmet öğrencilerinin almış oldukları 'Yaşlılarla Sosyal Hizmet' dersi, öğrencilerin yaşlanmaya ilişkin farklı bakış açıları, yaşlanmanın bireyler, aileler ve topluluklar için anlamı, yaşlanmayla ilgili konular ve sosyal hizmet uzmanlarının çeşitli uygulama ortamlarında yaşlı insanlarla ilgili rolleri konusunda anlayışlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Goel, 2019). Bu araştırmada da öğrencilerin büyük çoğunluğu (%60,1) yaşlılarla ilgili ders aldığını belirtmiştir. Öğrencilerin yaşlılarla ilgili ders

alma durumuna göre yaşlı ayrımcılığı tutumları incelendiğinde yaşlılarla ilgili ders alanların (n=247) yaşlı ayrımcılığı ortalaması ($\bar{x}=2,20\pm 0,39$) ders almayanların (n=164) ortalamasından ($\bar{x}=2,37\pm 0,39$) daha düşüktür. Bu noktada sosyal hizmet eğitim sürecinde yaşlı refahına yönelik ders alan sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara ilişkin olumlu tutumlar içerisinde olması beklenen bir durumdur.

Araştırmanın ikinci bulgusu, sosyal hizmet öğrencilerinin empati düzeylerinin yüksek olduğudur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgu literatürdeki çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Acar ve Apak (2017) tarafından 459 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu saptanmıştır. Çetinkaya-Büyükbodur ve Kayma'nın (2020) 138 sosyal hizmet öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin ortalamasının üzerinde bir empati düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Keçelioğlu ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada da bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde sosyal hizmet öğrencilerinin empati düzeylerinin yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bölükbaş'ın (2021) 960 sosyal hizmet öğrencisiyle yaptığı çalışmada öğrencilerin empatik eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Koca (2022) tarafından 152 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan çalışmada da benzer bulgular tespit edilmiş, öğrencilerin oldukça yüksek düzeyde empatiye sahip oldukları görülmüştür. Sosyal hizmet eğitimi, öğrencilerin iletişim ve empati becerilerinin geliştirilmesi adına öğrencilerde iç gözü kazandırıcı ve özgürleştirici bir eğitim programı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şahin ve Demirel, 2018). Bu noktada temelinde farklılıklara saygı ve diğerini anlama ilkeleri yer alan sosyal hizmet eğitiminin öğrencilerin empati düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu, cinsiyet ile yaşlı ayrımcılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğudur. Ayrıca çalışmada elde edilen bulgu farklı alanlarda öğrencilerin yaşlılara ilişkin tutumları üzerine yapılan araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Temiz ve Öztürk, 2019; Cherry ve Palmore 2008; Boz vd., 2017; Dinçer vd., 2016; McConatha vd., 2004). Özütürker (2019) tarafından 112 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan çalışmada erkek öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının kadın öğrencilerden daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Şahin ve Demirel'in (2018) 397 sosyal hizmet öğrencisiyle yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin yaşlılığa daha fazla olumsuz anlamlar yüklediği, yaşlılığa ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Serpen ve Purutçuoğlu (2017) tarafından 270 sosyal hizmet öğrencisiyle yapılan çalışmada da benzer şekilde kız öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu tutumlar içerisinde olduğu ortaya konulmuştur. Vefikuluçay (2008) bu durumu toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dayandırarak geleneksel cinsiyetçi rollerin halen hakimiyetini devam ettirdiği Türkiye gibi toplumlarda yaşlılara saygı ve bakım rollerinin kadınlar tarafından içselleştirilmesinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Araştırmanın dördüncü bulgusu, sınıf ile yaşlı ayrımcılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin düştüğüdür. Araştırmadan elde edilen bulgu literatürdeki çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir. Pekesen ve arkadaşları (2021) tarafından 780 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça yaşlılara ilişkin olumlu tutumlarının arttığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Turan ve arkadaşlarının (2016) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça olumlu ayrımcılık tutumlarının da arttığı saptanmıştır. Söderhamn ve arkadaşlarının (2001)

yapmış olduğu çalışmada da üst sınıflarda okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz tutumlarının alt sınıflarda okuyanlara kıyasla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet eğitim programları genellikle yaşlı refahına ilişkin eğitimleri içerisinde barındırmaktadır. Daha yüksek sınıf düzeylerine ulaştıkça, öğrenciler bu eğitimlerden daha fazla faydalanabilmektedirler. Öğrenciler sınıf düzeyi arttıkça staj yapma veya saha çalışması gibi fırsatlarla yaşlı bireylerle daha fazla temas edebilirler. Bu deneyimler, yaşlıların ihtiyaçlarını ve günlük yaşamlarını daha yakından gözlemlene şansı verebilmektedir. Bu gözlemler, yaşlılara daha fazla anlayış göstermelerine ve olumsuz önyargılardan arınmalarına yardımcı olabilir. Bu da yaşlılara karşı daha empatik ve olumlu tutumlar geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Nitekim, bu araştırmada da birinci sınıf öğrencilerinin %54'ü yaşlı refahına ilişkin eğitim almadıklarını belirtirken bu oran ikinci sınıflarda %37,2 üçüncü sınıflarda %37 ve dördüncü sınıflarda %27,2 şeklinde seyretmektedir. Bu bağlamda sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin yaşlı refahına ilişkin almış oldukları ders oranı artmakta bu da öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz tutumlarını düşüren bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın beşinci bulgusu, aile tipi ile yaşlı ayrımcılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve çekirdek aile tipine sahip öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin geniş aile tipine sahip öğrencilerden daha yüksek olduğudur. Araştırmanın bulgusu literatürle benzerlik göstermektedir. Turan ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada geniş aile yapısına sahip olan katılımcıların yaşlılara yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiği görülmüştür. Bulut'un (2015) yapmış olduğu araştırmada da benzer şekilde geniş aile tipine sahip katılımcıların yaşlılara ilişkin olumlu tutumlarının çekirdek aile tipine sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demir-Çam ve arkadaşları (2022) tarafından 223 öğrenciyle yapılan bir başka çalışmada ise geniş ailede yaşayan üniversite öğrencilerinin yaşlılara daha fazla olumlu tutumlar sergilediği tespit edilmiştir. Çekirdek aile tipine sahip öğrenciler, genellikle daha küçük ailelerde yetişirler ve bu nedenle daha az akraba ile yakın ilişki içinde olabilirler. Bu durum, yaşlı bireylerle daha az etkileşimde bulunmalarına ve yaşlıları daha az tanımalarına neden olabilir. Bu da çekirdek aile tipine sahip öğrencilerde yaşlı bireylere yönelik olumsuz ön yargıların gelişmesine zemin hazırlayabilir. Buna karşın geniş ailelerde yaşayan öğrenciler, genellikle farklı kuşaklardan gelen akrabalarıyla daha fazla vakit geçirmektedirler. Bu farklı kuşaklardan gelen bireyler arasında yaşlılar da bulunabilir ve bu, yaşlı bireylerin daha genç nesiller tarafından daha fazla anlaşılmasına ve kabul edilmesine yol açabilir. Aynı zamanda geniş aile içinde yaşlılar, deneyimlerini ve bilgilerini daha fazla paylaşma fırsatına sahip olabilirler. Böylece bu ailelerdeki genç kuşaklar ile yaşlı kuşaklar arasında etkileşim sağlanabilir ve öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleri sağlanabilir.

Araştırmanın son bulgusu öğrencilerin empati düzeyleri ile yaşlı ayrımcılığı düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu ve öğrencilerin empati düzeyleri arttıkça yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin düştüğüdür. Araştırmanın bulgusu literatürü destekler niteliktedir. Koca'nın (2022) 899 sosyal hizmet öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumları ile empati düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Temiz ve Öztürk (2019) tarafından gençlerle yapılan çalışmada da gençlerin empati düzeyleri arttıkça yaşlılara ilişkin olumlu tutumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Podhorecka ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan uluslararası bir araştırmada da katılımcıların empati düzeyleri ile yaşlılara yönelik olumlu tutumları arasında pozitif yönlü

anlamli bir iliskinin olduğu saptanmiştır. Gholamazadeh ve arkadaşlarının (2018) üniversite öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada empati puanları yüksek olan öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal hizmet öğrencileri, yaşlı bireylere daha iyi hizmet vermek amacıyla yaşlıların ihtiyaçlarını anlamaya ve empati yapmaya odaklanan bir eğitim almaktadırlar. Bu eğitim, öğrencilerin empati düzeylerini artırarak yaşlı ayrımcılığına karşı farkındalık oluşturmalarını sağlayabilmektedir. Sosyal hizmet eğitimi, mesleki değerlere ve etik ilkelerine sahip bir eğitimidir. Bu değerler arasında insana saygı, adalet ve eşitlik gibi kavramlar bulunmaktadır. Bu değerler, yaşlılara yönelik ayrımcılığı azaltmayı teşvik eden önemli olgular arasında sayılabilir. Sosyal hizmet, kişilere yardım etme ve insanlar arasında olumlu ilişkiler kurma mesleğidir. Bu noktada sosyal hizmet öğrencileri, staj ve uygulama deneyimleri yoluyla yaşlı bireylerle çalışma fırsatına sahip olabilirler. Bu deneyimler, yaşlıların gerçek ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarına ve empati geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Araştırmada elde edilen bulgular, sosyal hizmet öğrencilerinin cinsiyetlerinin, sınıf düzeylerinin, aile tiplerinin ve empati düzeylerinin yaşlı ayrımcılığı düzeyleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin düşük düzeyde olumsuz yaşlı ayrımcılığı tutumlarına ve yüksek düzeyde empatiye sahip olduğu; erkeklerin, alt sınıflarda olanların ve çekirdek aile tipine sahip olanların yaşlı ayrımcılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu; empatinin yaşlı ayrımcılığı üzerinde önemli bir yodayıcı faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularından yola çıkarak birtakım öneriler sunulmuştur.

Sosyal hizmet öğrencileri arasındaki yaşlı ayrımcılığı düzeylerini azaltmak için eğitim programları gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Bu programlar, yaşlılara karşı olumsuz tutumları azaltmaya ve empati becerilerini geliştirmeye odaklanmalıdır. Yapılan bu araştırma, empatinin yaşlı ayrımcılığı üzerinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, sosyal hizmet öğrencilerinin empati becerilerini geliştirmek için eğitimlerin önemli bir bileşeni olmalıdır. Empatiyi teşvik eden eğitim materyalleri/aktiviteleri eğitim programlarında işlevsel bir şekilde uygulanmalıdır. Sosyal hizmet öğrencilerine yaşlı bireylerle çalışma deneyimi sunmak, empati geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu tür deneyimler, öğrencilerin yaşlıların yaşam deneyimlerini daha iyi anlamalarına ve yaşlılara daha iyi hizmet vermelerine katkıda bulunabilir. Bu araştırmanın sonuçlarını daha fazla araştırma ile desteklemek oldukça önemlidir. Özellikle, sosyal hizmet öğrencileri arasında yaşlı ayrımcılığı tutumları ve empati düzeyleri üzerine etkileyebilecek diğer faktörleri daha derinlemesine incelemek faydalı olabilir.

Kaynakça

- Acar, M. C. ve Apak, H. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeçicilik düzeyleri arasındaki iliskinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (1), 93-112.
- Ayoğlu, F.N., Kulakçı, H., Ayyıldız, T.K., Aslan, G.K. ve Veren, F. (2013). Attitudes of Turkish nursing and medical students toward elderly people. *Journal of Transcultural Nursing*, 25(3), 241-248. <https://doi.org/10.1177/1043659613515527>
- Barker, R. L. (1999). *The social work dictionary* (4. Baskı). Washington DC: NASW Press.
- Bilir, N. (2004). Yaşlanan toplum. Y. Gökçe-Kutsal (Ed.), *Sağlıklı ve başarılı yaşlanma* (s. 1-9) içinde. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.

- Birinci, E. (2021). Sosyal çalışmacı adaylarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9 (2), 566-577. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.839540>
- Boz, H., Gökçe, N., Özüstün Kıral, A., Mutlu, E., Selvi, N., Ünlü, D. ve Yılmaz, G. (2017) Sağlık Bilimleri Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Kastamonu Sağlık Akademisi Dergisi*, 2(1), 32-54.
- Bölükbaş, M. (2021). *Sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumları ile empati becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bulut, E. (2015). *Cerrahi hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ceylan, H. ve Öksüz, M. (2015). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(39), 459-466.
- Ceylan, H. ve Sevgili, A. (2023). Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının belirlenmesi: Şırnak Üniversitesi örneği. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 18(1), 69-82.
- Cherry, K. E., & Palmore, E. (2008). Relating to Older People Evaluation (ROPE): A measure of self-reported ageism. *Educational Gerontology*, 34(10), 849-861. <https://doi.org/10.1080/03601270802042099>
- Chonody, J. M. ve Wang, D. (2014). Predicting social work students' interest in gerontology: Results from an international sample. *Journal of Gerontological Social Work*, 57(8), 773-789. <https://doi.org/10.1080/01634372.2014.888605>
- Corrigan, P. (2004). How stigma interferes with mental health care. *American Psychologist*, 59(7), 614-625. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.59.7.614>
- Çamur-Duyan, G., Tuncay, T., Özdemir, B. ve Duyan, V. (2016). Attitudes of social work students towards older people. *European Journal of Social Work*, 19(5), 764-778. <https://doi.org/10.1080/13691457.2015.1084269>
- Çetinkaya-Büyükbodur, A. ve Kayma, D. (2020). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde empati düzeyinin sosyal adalet savunuculuğuna etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (70), 910-920. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4145>
- Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 7 (4), 225-230.
- Demir-Çam, S., Erkal E. ve Demirkıran B. C. (2022). Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerde akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkiler mi?. *The Medical Journal of Mustafa Kemal University*, 13(46), 203-210. <https://doi.org/10.17944/mkutfd.1020621>
- Dereboy, Ç., Harlak, H., Gürel, S., Gemalmaz, A. ve Eskin, M. (2005). Tıp eğitiminde eşduyumu öğretmek. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 83-89.
- Dinçer, Y., Usta, E., & Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor?. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-38.
- Erdemir, F., Kav, S., Citak, E. A., Hanoglu, Z. ve Karahan, A. (2011). A Turkish version of Kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: Reliability and validity assessment. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 52(3), e162-e165. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2010.10.019>
- Erkan, G. ve Duyan, V. (2000). Sosyal hizmette mülakat dersinin öğrencilerin empatik anlayışına etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12 (1), 29-37.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10. ed.) Boston: Pearson.

- Gholamzadeh, S., Khastavaneh, M., Khademian, Z. ve Ghadakpour, S. (2018). The effects of empathy skills training on nursing students' empathy and attitudes toward elderly people. *BMC Medical Education*, 18 (198), 2-7. <https://doi.org/10.1186/s12909-018-1297-9>
- Goel, K. (2019). Teaching pedagogies enhancing social work students' perceptions and attitudes toward older age in an undergraduate course on working with older people. *Social Work Education*, 38(7), 834-845. <https://doi.org/10.1080/02615479.2019.1595568>
- Hughes, M. ve Heycox, K. (2006). Knowledge and interest in ageing: a study of final-year social work students. *Australasian Journal on Ageing*, 25(2), 94-96. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6612.2006.00158.x>
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi* (12.Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Keçelioğlu, A., Kaptan, B., Liman, İ., Avşar, İ., İnan, K.N. ve Akça, M.E. (2018). Sosyal hizmet ve psikoloji lisans programlarında eğitim alan dördüncü sınıf öğrencilerinin empati düzeylerinin karşılaştırılması: Hacettepe Üniversitesi örneği. *SHUDER Sosyal Hizmet Dergisi*, (2), 145-153.
- Koca, E. (2022). *Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ile empati düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Macnicol, J. (2006). *Age discrimination: An historical and contemporary analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mancılık, A. (2015). *Sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçı olarak yaşlılarla çalışma ve yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- McConatha, J.T., Hayta, V., Rieser-Danner, L., McConatha D. ve Polat T. (2004). Turkish and U.S. Attitudes Toward Aging. *Educational Gerontology*, 30(3), 169-183. <https://doi.org/10.1080/03601270490272106>
- O'Hanlon, A. M. ve Brookover, B. C. (2002). Assessing changes in attitudes about aging: Personal reflections and a standardized measure. *Educational Gerontology*, 28(8), 711-725. <https://doi.org/10.1080/03601270290099732>
- Oyserman, D., Coon, H. M. ve Kellemmier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3-72. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.128.1.3>
- Özdemir, Ö. ve Bilgili, N. (2014). Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi*, 56(2), 128-131.
- Özmen, Ş.Y. (2013). Türk kültüründe yaşlının yeri ve medyayla yaşlılığın değişen konumu. *Milli Folklor Dergisi*, 25(100), 10-19.
- Özütürker, S. (2019). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılığa bakışı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12 (2), 107-112.
- Palmore, E. B. (2004). Research note: Ageism in Canada and the United States. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 19 (1), 41-46. <https://doi.org/10.1023/B:JCCG.0000015098.62691.ab>
- Palmore, E.B. (1999). *Ageism: Negative and positive*. New York: Springer Publishing.
- Pekesen, M., Akdeniz, Ş. ve Sinan, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 18, 82-103. <https://doi.org/10.46218/tshd.961336>
- Podhorecka, M., Pyszora, A., Woźniewicz, A., Husejko, J. ve Kędziora-Kornatowska, K. (2022). Empathy as a Factor Conditioning Attitudes towards the Elderly among Physiotherapists—Results from Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19 (7), 1-11. <https://doi.org/10.3390/ijerph19073994>

- Reed, J., Cook, M., Cook, G., Inglis, P. ve Clarke, C. (2006). Specialist services for older people: issues of negative and positive ageism. *Ageing and Society*, 26, 849-865. <https://doi.org/10.1017/S0144686X06004855>
- Sari, D., Taskiran, N., Baysal, E., Acar, E. ve Cevik Akyil, R. (2020). Effect of an aged simulation suit on nursing students' attitudes and empathy. *European geriatric medicine*, 11, 667-675. <https://doi.org/10.1007/s41999-020-00316-z>
- Serpen, A.S. ve Purutcuoğlu, E. (2017). Social work students' attitudes toward elderly people: Sample of Ankara University. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences*, 7, 175-182.
- Sheafor, B.W. ve Horejsi, C.J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler* (Çev.: D. B. Çiftçi). Ankara: Nika Yayınevi.
- Söderhamn, O., Lindencrona, C. ve Gustavsson, S. M. (2001). Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Education Today*, 21(3), 225-229. <https://doi.org/10.1054/nedt.2000.0546>
- Spreng, R., N., Kinnon, C. M., Mar, R. A. ve Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment*, 91(1), 62-71. <https://doi.org/10.1080/00223890802484381>
- Şahin, H., ve Demirel, B. (2018). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1114-1120.
- Temiz, S. ve Öztürk, M. (2019). Empatinin yaşlı ayrımcılığı üzerindeki etkisi: Gençler üzerine bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 23(80), 483-498.
- Tereci, D., Turan, G., Kasa, N., Öncel, T. ve Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık kavramına bir bakış. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 16 (1), 84-116.
- Totan, T., Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2012). The Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 46, 179-198.
- Turan, E., Yanardag, M. ve Metintas, S. (2016). Attitudes of students of health sciences towards the older persons. *Nurse Education Today*, 36, 53-57. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.07.011>
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, Mart 17). İstatistiklerle yaşlılar, 2022. 15 Ağustos 2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-Ya%C5%9Flar-2022-49667&dil=1> adresinden alındı.
- Ucun, Y., Mersin, S. ve Öksüz, E. (2015). Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1143-1149.
- Vefikuluçay, D. (2008). *Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Vefikuluçay-Yılmaz, D. ve Terzioğlu, F. (2010). Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 137-144.
- Voogt, B.A., Mickus, M., Santiago, O. ve Herman, S.E. (2008). Attitudes, Experiences, And Interest in Geriatrics of First-Year Allopathic and Osteopathic Medical Students. *Journal of the American Geriatrics Society*, 56(2), 339-344. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2007.01541.x>
- Weiss, I. (2005). Interest in working with the elderly: A cross-national study of graduating social work students. *Journal of social work education*, 41(3), 379-391. <https://doi.org/10.5175/JSWE.2005.200300342>

- WHO-Dünya Sağlık Örgütü. (2015). *World report on ageing and health*. 12 Ağustos 2023 tarihinde https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf adresinden alındı.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Yılmaz, E. ve Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2), 35-53.
- YÖK Atlas. (2023). *Yükseköğretim Program Atlası*. 10 Mart 2023 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/> adresinden alındı.
- Zubaroglu-Yanardağ, M., Say-Şahin, D. ve Yanardağ, U. (2018). Examination of ageist attitudes in terms of some variables among social work students. *Turkish Journal of Applied Social Work*, 1(1), 21-31.